

Forfatter: Brandes, Georg

Titel: Udrag fra Hovedstrømninger. Emigrantlitteraturen (1872)

Citation: Brandes, Georg: "Samlede Skrifter", i Brandes, Georg: *Samlede Skrifter*, 1899-1910, s. 176. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brandes04-shoot-idm139992359154768/facsimile.pdf> (tilgået 23. april 2024)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter

udover den følgende Tid, den, at Opfattelsen af Poesien bestandig som stemplet af germansk Ensidighed er i den Grad oversanselig og almen, at den historiske Opfattelse fortrænges og ikke kan komme til sin Ret: Man har det ene ubetingede Mønster efter det andet. Som Grækerne og Aristoteles havde været ansete for de afgjorte Mønstre i Frankrig, saaledes blev nu f. Eks. Shakespeare det ubetingede Mønster i Poesi eller (som hos os i Kierkegaards *Enten-Eller*) Mozart det ubetingede Mønster i Musik. Den historisk-paalidelige Opfattelse, der i sin Ædruelighed ingen fuldstændige Mønstre kender, skydes aldeles tilside. Det ypperlige Værk bliver Forbilledet for en Digtart, en legemliggjort Rubrik. Saaledes er f. Eks. hos os for Heiberg *St. Hansaften-Spil* «den fuldkomneste Realisation af det umiddelbare Drama i lyrisk Form.» Man tegner Systemer hvor Digtarterne og Digterværkerne skyder ud af hinanden som Grenene paa et Træ, istedenfor at studere dem i deres Sammenbæng med Kulturen, med det hele Liv. Man tror f. Eks. at Tragedien har en sammenhængende Historie paa langs, og at den engelske Tragedie staar i mere end middelbar Slægtskabsforbindelse med den græske, da dog Tragedien ikke avles af andre Folkeslags Tragedier, men fremgaar af de Omgivelser, den Kultur, den hele aandelige Kres, i hvilken den bliver til.

Imidlertid: man fik alle Bomme slaaede ned, hele Verden laa aaben for Digterens Øjne, han havde Lov til at vælge sine Æmner, hvor han havde Lyst. Vi har denne livfulde Trosbekendelse i vor egen Literatur i Oehlenschlägers smukke *Digterens Hjem*:

Det strækker sig fra Spitzbergs hvide Klipper,
For Syndflods ældste Lig en hellig Grav,
Til hvor den sidste Tange slipper
i Søndrepolens øde Hav.

Det var det frigørende kritiske Løsen, som tonede fra den romantiske Kritik.

Den korifattede, sammentrængte Udsigt, som her er givet over Bestræbelserne i den Skole, Ansigt til Ansigt med hvilken Værket *Om Tyskland* blev til, vil allerede have antydet Læseren; paa hvilke Punkter Fru de Staël følte sig i Overensstemmelse med Skolen og hvorledes og hvorvidt den kan siges at drage Forlængelseslinjer af hendes literære Baner. Dens ihærdige Kamp mod det 18de Aarhundredes Filosofi tiltalte hendes Hjerter; Schel-

ling kaldte jo selv sit hele System for Reaktion mod Forstandstidsalderens Oplysning og Afklaring. Dens dybe Agtelse for poetisk Iidhu, dens kritiske Frisind stemmede overens med hendes egne Tilbøjeligheder og Fordomme. Den romantiske Lære om Fantasiens Værd og Betydning vakte hendes Bifald, men selve Skolens Opfattelse af Fantasiens Væsen var hende uforstaaelig. Romantikerne gik ud fra at der til Grund for Alt laa en uafbrudt frembringende, ligesom gøglende Indbildningskraft, der med guddommelig Ironi bestandig tilintetgjorde sine egne Frembringelser, ligesom Havet opsluger enhver af sine egne Bølger, og mente at Digteren, denne Skaber i det Smaa, paa lignende Maade burde staa ironisk overfor sine digtede Figurer og sit hele Værk og med Forsæt sønderbryde Illusionen deri. Fru de Staëls Forstand var altfor praktisk til at hun kunde gaa ind paa denne spidsfindige Lære, om hvilken hun havde mangen hed Ordstrid med sine romaniske Venner. Til Gengæld nærmede hun sig Skolen paa et afgørende Punkt:

Som hele det første Hold af de i Reaktionen mod det 18de Aarhundrede udviklede Forfattere blev hun med Aarene mere og mere positivt religiøs. De filosofiske Indtryk fra Revolutions-tiden udslattedes efterhaanden og istedenfor dem traadte stedse alvorligere Forsøg paa at tilegne sig Tidsalderens opdukkende gudelige Ideer. Hun, der i sin Ungdom havde staaet stridbar overfor Chateaubriands Hævden af de kristelige Æmners Overlegenhed i Kunsten, slutter sig nu ganske til hans æstetiske Grundsyn. Han gaar uden Forbehold ind paa Romantikernes Lære om at den moderne Poesi og Kunst maa bygge paa Kristendommen, paa lignende Maade som den antike har støttet sig til de græsk-romerske Gudesagn, og idet hun mere og mere lever, lytter og taler sig ind i Forvisningen om, at det 18de Aarhundrede var fuldstændigt paa Vildvej, og idet hun overalt træffer Aander, som er vendte tilbage til Fortidens gudelige Følelser, mener hun at Idealismen i Erkendelseslæren, der for hende som Kvinde er det gode Princip, og Indgivelsen i Poesien, der for hende som Digterinde er det fra Regeltvungen frelsende Princip, nødvendigvis maa forny den aabenbarede Religions Herredømme, siden Sensualismen, hvis Grundsætninger i Tænkere og Kunstlære er hende imod, har bekæmpet Religionen som en Fjende. Og saaledes havner hun i sit Værk om Tyskland i den lidenskabelige og uretfærdige, mange Gange pinligt indskrænkede